

How Could I Solve the Problem of My Hearing Impaired Student not Learning?

Azade Azadatabibi¹, Hamze Abar^{2*}

1 Masters degree in educational planning, 6th grade teacher in Tonkabon city

2 PhD in Curriculum Planning, Farhangian University Lecturer, Shahid Motahari Higher Education Center Nowshahr

* Corresponding author: Hamzeh.abar@yahoo.com

Received: 2024-01-05

Accepted: 2024-02-10

Abstract

Since one of the ways of communication between human beings is imagination, a deaf child repeats what he hears in his mind to communicate using the sense of hearing and begins to say words through continuous speech. that this has a significant impact on his intellectual growth; But this communication process does not happen in hearing impaired children due to hearing impairment.

Hearing is one of the most vital sensory abilities, learning, which is the most basic ability for human adaptation to the environment of mental development, is strongly influenced by the sense of hearing. The purpose of this article is to examine the results of the research conducted on the effect of hearing loss on the academic progress of hearing impaired students in the field of basic learning skills including reading and writing in lessons.

Among the problems of hearing loss and its impact on children's speech and language, we should mention that they do not succeed in school and it is difficult to communicate with others. This group of children have difficulty in developing social skills and may not want to play and talk with other children.

Children with hearing loss do not learn words at the same speed as children with normal hearing, on the other hand, they have difficulty knowing the different meanings of a word.

I am trying to make the hearing-impaired student interested and successful in learning better in the above action research.

Keywords: Hearing impairment, Academic progress, Hearing loss, Reading, Writin

© 2023 Journal of Mental Health in School (JMHS)

This work is published under CC BY-NC 4.0 license.

© 2023 The Authors.

How to Cite This Article: Abar, H. (2024). How Could I Solve the Problem of My Hearing Impaired Student not Learning?. *JMHS*, 1(4): 18-23.

چگونه توانستیم مشکل عدم یادگیری دانش آموز کم شنوایم را برطرف نمایم؟

آزاده طوسی طیبی^۱، حمزه آبار^{۲*}

^۱ کارشناس ارشد برنامه ریزی آموزشی، آموزگار پایه ششم، شهرستان تنکابن
^۲ دکتری برنامه ریزی درسی، مدرس دانشگاه فرهنگیان، مرکز آموزش عالی شهید مطهری نوشهر
* نویسنده مسئول: Hamzeh.abar@yahoo.com

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۲/۱۱/۲۱

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۲/۱۰/۱۵

چکیده

از آنجایی که یکی از راه‌های برقراری ارتباط افراد بشر زبان تصور می‌باشد، کودک ناشنوا برای برقراری ارتباط با بهره‌گیری از حس شنوایی، آنچه را که می‌شنود در ذهن خود تکرار می‌کند و از طریق گفتار مداوم شروع به گفتن کلمات می‌شود. که این امر بر رشد عقلانی او تأثیر بسزایی دارد؛ اما این فرایند ارتباطی در کودکان کم شنوا به علت نقص شنوایی اتفاق نمی‌افتد. شنوایی یکی از حیاتی‌ترین توانایی‌های حسی است، یادگیری که اساسی‌ترین توانمندی برای سازگاری انسان با محیط رشد ذهنی به شمار می‌آید به شدت تحت تأثیر حس شنوایی قرار می‌گیرد. هدف مقاله حاضر بررسی نتایج پژوهش‌های انجام شده پیرامون تأثیر آسیب شنوایی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کم‌شنوا در حوزه مهارت‌های اساسی یادگیری شامل خواندن، نوشتن در درس‌ها است. از جمله مشکلات افت شنوایی و تأثیر آن بر گفتار و زبان کودکان باید به موفق نشدن در مدرسه و سخت بودن برقراری ارتباط با دیگران اشاره کنیم. این دسته از کودکان در توسعه مهارت‌های اجتماعی مشکل دارند و ممکن است نخواهند با دیگر کودکان بازی کنند و حرف بزنند. کودکان مبتلا به کم شنوایی با سرعتی مشابه با کودکان با قدرت شنوایی طبیعی، واژه‌ها را یاد نمی‌گیرند از طرفی در اطلاع از معانی متفاوت یک کلمه مشکل دارند. اینجانب تلاشم بر این است که در اقدام پژوهی فوق دانش آموز کم شنوا را به یادگیری بهتر در درس‌هایش علاقه مند و موفق گردانم.

واژگان کلیدی: آسیب شنوایی، پیشرفت تحصیلی، کم شنوا، خواندن، نوشتن

تمامی حقوق نشر برای فصلنامه سلامت روان در مدرسه محفوظ است.

شیوه استناد به این مقاله: آبار، حمزه (۱۴۰۲) چگونه توانستیم مشکل عدم یادگیری دانش آموز کم شنوایم را برطرف نمایم؟ فصلنامه سلامت روان در مدرسه، ۱(۴): ۲۳-۱۸.

بیان مسئله

استنتاج متون و دریافت معنا و مفهوم پیامی مکتوب اطلاق می‌شود موفقیت و پیشرفت تحصیلی هر دانش آموز با توانمندی درک مطلب وی ارتباط مستقیم دارد. دانش آموزان کم شنوا به دلیل کاهش شنوایی از حیث پرورش مهارت‌های زبانی با تأخیر

مهارت خواندن را روزنهایی رو به دانش توصیف کرده اند و یکی از اهداف آموزشی، رشد توانایی خواندن است. توانمندی خواندن از عوامل بسیار مهم موفقیت در سایر حوزه‌های تحصیلی نیز به شمار می‌آید. این مهارت به توانایی درک مطلب، تفسیر و

ذهنی و کندی هوش و یا شیطنت و اخلاگری و... تداعی شود. شاید شاگرد بخوبی نمی شنود و اشکال در همین باشد.

با توجه به آنچه گفته شد امسال من هم در کلاس با یک دانش آموز کم شنوا روبرو شدم که تمام سیم بر این بود که به کمک روش های جذاب وی را به در س خواندن علاقه مند ساخته و او را موفق گردانم.

اهمیت و ضرورت

اکنون زمان آن رسیده که بگوییم، فرق یک کودک کم شنوا با یک کودک عادی فقط منوط به عدم وجود نا کافی شنوایی و گویایی است.

آسیب شنوایی بر مهارت گوش دادن که فرایندی ذهنی و اولین مهارت زبانی است تأثیر می گذارد و متعاقب با آن سایر مهارت های زبانی و توانایی های یادگیری از جمله پیشرفت تحصیلی را تحت الشعاع قرار می دهد. منظور کاهش در شکاف کم شنوایی درمان نشده سبب تأخیر در رشد گفتار و زبان می شود. این تأخیر رشدی منجر به اختلال یادگیری شده و در نهایت دانش آموز به واسطه کم شنوایی، در مدرسه عملکرد ضعیفی خواهد داشت.

هر فرد مبتلا به آسیب شنوایی باید در دریافت زبان گفتاری با استفاده از تحریکات شنیداری تقویت شده و کمک گرفتن از اطلاعات بینایی حاصل از گفتارخوانی بر آسیب خویش پیروز شود. اگر فرد مبتلا به آسیب شنوایی کودک باشد، مبارزه ادراکی روی اکتساب زبان و عملکرد آموزشی او اثر می گذارد. هدف نهایی مداخله شنیداری و تربیت شنوایی، افزایش توان استفاده مؤثر کودک از علائم صوتی برای یادگیری زبان، برقراری ارتباطی کارآمد و کسب مهارت های آموزشی است.

متأسفانه با توجه به این که عملکرد آکادمیک ضعیف اغلب با بی توجهی و گاهی اوقات ضعف در برقراری ارتباط با معلم و هم کلاسی ها و مشارکت در فعالیت های گروهی همراه است. آمارها نشان می دهند که ۲۰ درصد جمعیت کره زمین را نوجوانان تشکیل می دهند. در ایران نیز طبق سرشماری سال ۱۳۸۵، ۲۱/۹ درصد از جمعیت کشورمان را افراد ۱۰ تا ۱۹ ساله تشکیل می دهند که حدود ۱۵ میلیون نفر می باشد

ادبیات پژوهش

کتابی تحت با عنوان مقدمه ای بر آموزش و پرورش، زبان آموزی برای ناشنویان) مهمترین چالش ها را در برخورد این گروه از کودکان دچار اختلالات حسی به دلیل ناتوانی در شنیدن به کندی صورت میگیرد. به همین دلیل این پژوهش معتقد است که، با استفاده از روش های ایجابی و اشاره می توان مشکلات

مواجه می شوند و به همین دلیل در معرض مشکلات خواندن نیز قرار می گیرند.

سواد خواندن عبارت است از توانایی درک و استفاده از صورت های مختلف نوشتاری که جامعه الزام می داند یا برای افراد ارزشمند است. نوآموزان از خواندن برای یادگیری، شرکت در اجتماع خوانندگان در مدرسه و در زندگی روزمره و برای لذت جویی استفاده می کنند.

مقدمه

کم شنوایی می تواند روی توسعه مهارت های گفتاری و زبان کودکان تأثیر بگذارد. زمانی که کودکی مشکل شنوایی داشته باشد، نواحی از مغز که برای ارتباط استفاده می شوند ممکن است به درستی توسعه نیابند. در نتیجه درک و گفتگو برای کودک بسیار دشوار خواهد شد زمانی که کم شنوایی زود هنگام تشخیص داده شود و به درستی مدیریت شود، کودک میتواند از نظر ارتباطی موثر عمل کند. اکثر مشکلات شنوایی از طریق بررسی در زمان تولد شناسایی میشوند اما برخی کودکان تا بعدها یعنی زمانی که مهارت های گفتاری و زبانی پردازش نمی شوند، مبتلا به کم شنوایی تشخیص داده نمی شوند. تشخیص و مدیریت زود هنگام کم شنوایی برای کودک عواقب بهتری به همراه خواهد داشت همچنین باید بگوییم نقش والدین در فرآیند تشخیص و مداخله بسیار مهم است. چون شنیدن صداها و کلمات به کودکان کمک می کند گفتن و درک کردن را یاد بگیرند و کودکی که مشکل شنوایی داشته باشد، شنیدن صداها را از دست می دهد.

اختلالات شنوایی اشاره به نقص یا آسیب مکانیسم شنوایی دارد. ممکن است درجات شدت و ضعف آن بین خفیف تا عمیق متغیر باشد و شامل دو گروه ناشنوا و کم شنوا می شوند.

کودکان و نوجوانان ناشنوا، افرادی هستند که نقایص شنواییشان در آخرین حد آن یعنی ۹۰ دسیبل که حتی با استفاده از سمعک و یا سایر تقویت کنندگان صدا باز هم برای ایجاد ارتباط و گفتار به استفاده از توانایی بصری مجبور خواند بود. (لورگ، ۱۳۹۷)

بنابراین ضروری است که معلم کلاس در این زمینه ها با بررسی و ارزیابی ساده و کلاسی به حضور احتمالی چنین دانش آموزانی پی برده و به روابط و رفتار و قضاوت خود پیرامون استعداد و ویژگی های مختلف شاگرد و یا شاگردان حتی امکان اطمینان حاصل نماید. معلم می بایست به حالت وعلائی که احتمال نشانه هایی از اختلال شنوایی در شاگرد است توجه داشته و بدون جهت از قضاوت های نادرست در مورد شاگرد اجتناب نماید. تاخیر در پاسخ، تقاضای مکرر از معلم برای تکرار مطالب و گاه بی توجهی و بازیگوشی همواره نمی بایست به عقب ماندگی

توصیف وضع موجود

اینجانب آزاده طوسی طبیبی مدت ۱۴ سال است که در آموزش و پرورش در حال خدمت می باشم و هم اکنون در آموزشگاه هاتف شهرستان تنکابن در سمت آموزگار پایه ششم در حال تدریس به دانش آموزان هستم. در بین دانش آموزانم فردی به نام زیبا(نام مستعار) وجود داشت که در ردیف دانش آموزان کم شنوا قرار می گرفت وی علاقه زیادی به درس خواندن نداشت و همواره سطح کیفی و علمی وی در درسهایش ضعیف بود و از درس گریزان بود. با آنکه صدای بنده برای فضای کلاس مناسب و قابل شنیدن بود غالباً از من تقاضای تکرار مطالب را می کرد و یا از هم کلاسی کنار دست خود می پرسد «چی گفت، چی و...» وقتی می خواست خوب به مطلبی گوش کند سعی می کرد سرو گوشش را به طرف صحبت کننده بچرخاند و یا دستش را کنار گوشش می گذاشت.

در صحبت کردن همواره از یک آهنگ مناسب برخوردار نبود، معمولاً بلند و یا آهسته صحبت می کرد و گاهی دچار بی علاقه می شد و در فعالیتهای گروهی و کلاسی، شرکت فعال نداشت.

در پاسخ به سئوالات بنده و دیگران معمولاً با مشکل روبرو بود، برای آنکه بخشی از صحبت‌های مخاطب را بخوبی نمی شنید و درک نمی کرد و در مقابل سئوالات ناقصی که درک می کرد ناگزیر به شیوه ای مختلف عکس العمل نشان می داد. او بسیار حساس بود، گاهی از اینکه مرتب از من یا همکلاسی اش بخواهد سؤال و مطلبش را تکرار نمایم و یا بلند تر صحبت کنیم، خجالت می کشید.

به همین دلیل بنده تصمیم گرفتم او را به درس علاقه مند نموده و راهکارهای مختلفی را برای ایجاد انگیزه و علاقه وی در درس خواندن به مرحله اجرا در بیاورم.

گردآوری داده‌ها جهت ارائه راه-حل

گردآوری داده‌ها و اطلاعات، مرحله ای از اقدام پژوهی است که در آن، محقق جهت پیدا کردن یک یا چند راه-حل، با هدف تبدیل وضع مطلوب تلاش می کند. کند. به خاطر داشته باشید هیچ دو کودک کم شنوایی درست شبیه هم نیستند.

مراحل آموزشی به ناشنوایان و نیمه ناشنوایان شامل سه بخش اصلی می شود:

۱. (شنوایی شناسی، کار تشخیص و ارزیابی شنوایی با تجویز سمعک، تنظیم آن و طرح ریزی برنامه توانبخشی.

این گروه از کودکان دچار اختلال حسی را تا حدودی برطرف نمود. ایراد عمده این کتاب اینست که، فقط به معرفی روش‌ها پرداخته است و نحوه کاربرد و به کارگیری آن‌ها را به درستی معرفی نکرده است به همین دلیل نمی تواند در حل مشکلات آموزشی ناشنوایان مفید واقع گردد. (قجری، ۱۳۹۴)

آقای علی اصغر کاکوجویباری و خانم اعظم شریفی مقاله ای تحت عنوان تأثیر آسیب شنوایی بر پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان کم‌شنوا نوشته اند و در آن سواد خواندن، درک متون اطلاعاتی و ادبی دانش‌آموزان کم‌شنوای پایه چهارم ابتدایی، سوم راهنمایی و سوم دبیرستان به تفکیک میزان کاهش شنوایی مقایسه شده است. نتایج پژوهش کاکوجویباری و همکاران که به منظور بررسی ارتباط بین مداخله های زود هنگام با موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان آسیب‌دیده شنوایی صورت پذیرفته است نشان می دهد که بین هر یک از متغیرهای سن تشخیص کم‌شنوایی، سن شروع استفاده از سمعک، سن بهره گیری از برنامه های تربیت شنوایی و گفتاردرمانی و نیز سن شروع آموزشهای والدین با موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان ارتباط معنیداری هم بستگی منفی وجود دارد. (کاکو جویباری و دیگران ۱۳۹۳)

در مقاله ی (عملی - پژوهشی) دیگری تحت عنوان (گفتار نشانه ای چگونه توانایی خواندن و نوشتن کودکان شنوا را افزایش می دهد؟) محققان، گفتار نشانه ای را روشی می دانند که جهت تکمیل گفتار نشانه ای را روشی می دانند که جهت تکمیل گفتار خوانی ابداع شده است. همانطور که بریل سبب می شود گفتار نوشته شده از طریق حس لامسه در دسترس کودکان نابینا قرار می گیرد. گفتار نشانه ای هم به افراد کم شنوا و ناشنوا امکان می دهد تا از طریق حس بینایی به زبان گفتاری دسترسی داشته باشند. برای حل مشکلات آموزشی در این گروه از شکل های مختلف دست و موقعیت دست برای رفع ابهام در درک واج های همخوان استفاده می شود. از این رو حرکات دست شکل لب ها و اطلاعات شنوایی همگی به درک کلی فرد از آنچه گفته می شود کمک می کنند. هدف این پژوهش اینست که روشی سیستم نشانه ای است که بر اساس آن میتوان برای همه ی اصوات گفتاری ظاهر خاص را ایجاد کرد. گفتار نشانه ای به کودک کم شنوا کمک خواهد کرد تا زبان گفتاری را به طور کامل درک کند. از این رو با این روش کودک کم کم و به مرور زمان می تواند شروع به فکر کردن و توسعه زبانی خود کند. (اسدی، نساپیان، ۱۳۹۰)

حضور یک کودک کم شنوا در کلاس مستلزم ارائه توضیحات بیشتر و جامع تر مطالب برای همه دانش آموزان است که این کار به نفع همه کلاس است.

حتی اگر کودک کم شنوا از زبان اشاره هم استفاده نمی کند، باز هم استفاده از حرکات دست و حالت‌های چهره برای تفهیم بیشتر مطالبی که می گویند می تواند مفید واقع شود. (مولی، ۱۳۹۰)

همیشه جملات کامل به کار ببرید- نه یک کلمه- اگر کودک کم شنوا متوجه مطلبی نشد، همان مطلب را با یک جمله دیگر به همان معنی تکرار کنید (با کلمات متفاوت)

همیشه به کودک فرصت دهید پیش از شروع صحبت های شما به مطالب نوشته شده یا موارد قابل مشاهده نگاه کند یا آنها را بخواند.

زمانی که موضوع صحبت خود را تغییر می دهید، حتماً لازم است کودک متوجه شود.

زمانی که صحبت می کنید همزمان روی تخته چیزی ننویسید. کودکان را تشویق کنید زمانی که مطلبی را نمی فهمند، به شما بگویند. زیرا خیلی اوقات کودک کم شنوا سرش را تکان می دهد و به شما لبخند می زند اما در واقع چیزی نفهمیده است. باید والدین را تشویق کرد در منزل کاری کنند که کودک برای انجام تکالیف مدرسه اش از دی وی دی و دیگر ابزارهای دیداری استفاده کند و با او در مورد تکالیفش صحبت کنند.

زمانی که درسی را برای دانش آموزان آماده می کنید، خیلی مهم است که نکات کلیدی آن مثلاً موضوع درس و مطالب مهم و مفاهیم ضمنی آن و نیز کلمات جدید نا آشنا برای کودک را برای او خلاصه کنید.

این پیش فرض را کنار بگذارید که کودک کم شنوا آگاهی کاملی از موضوع خاص مورد بحث دارد. ابتدا پیش از آغاز درس چک کنید کودک مطالب قبلی را بداند.

در ذهن خود داشته باشید که بعضی از کودکان کم شنوا از نظر شنوایی، دسترسی کاملی به همه صداها ندارند و متوجه نمی شوند دور و بر آنها چه می گذرد.

یک کودک کم شنوا را همیشه با یک کودک شنوای خاص کنار هم نگذارید تا به او خیلی وابسته نشود. (مولی، ۱۳۸۱)

مربیان بهتر است در تدریس خود از وسایل کمک آموزشی بصری استفاده کنند؛ وسایل کمک آموزشی بصری به کودکان کم شنوا در یادگیری مطالب جدید کمک می کند. (مینایی و دیگران، ۱۳۸۰)

۲. تربیت شنوایی، آموزش های ویژه به دانش آموزان کم شنوا کمک می کند تا از باقی مانده شنوایی خود حداکثر استفاده را برای تشخیص، درک، تجزیه و تحلیل صداها می کند.

۳. گفتار درمانی، از مهم ترین خدماتی است که در مراکز ناشنوایان ارائه می شود گفتار درمانی به فرد کم شنوا در بهبود صدا، تولید و اصلاح گفتار، یاری می رساند.)) (پاکزاد، ۱۳۷۵)

بنده با توجه به وضع موجودی که بود این اطلاعاتی را به شرح زیر به دست آوردم که این ها در ناشنوایی و عدم یادگیری زیبا کمک کرده اند.

الف: مشاهدات در زمان های مختلف

ب: اسناد و مدارک بیشتر در آزمون های کتبی

ج: پرسش از معلم های سالهای گذشته اش

د: صحبت با اولیا زیبا

تجزیه و تحلیل اطلاعات

بنابراین، پس از شناسایی عوامل مؤثر در ایجاد بی علاقه‌گی زیبا نسبت به درس هایش، در پی آن بودم تا با استفاده از روشهای گوناگون، ضمن برطرف نمودن عوامل ایجاد کننده ی مسأله، در جهت افزایش علاقه مندی دانش آموز یاد شده به درس خواندن و فعالیت های آن نیز گام مؤثری بردارم. عوامل مختلفی می توانند در ایجاد این مسئله مؤثر باشند عواملی مثل جسمانی، خانوادگی، روحی و شرایط و موقعیت نشستنش در کلاس درس. طبق صحبتی که با مادر زیبا صورت گرفت متوجه شدیم که زیبا دارای ضعف شنوایی است و خانواده از این موضوع اطلاع داشتند همین باعث ضعف او در یادگیری و تلاش کمتر می شد و از نظر روحی افسرده شده بود زمانی که آزمون های کتبی اش تصحیح شد متوجه شدیم که اگر زیبا در زمان درس هایی مثل املا در صف اول بنشیند تعداد غلط هایش خیلی کمتر از صف های وسط و آخر است.

فرضیه پژوهش

کم شنوایی باعث عدم یادگیری دانش آموزان و بی علاقه‌گی آن ها در درس هایشان می شود.

ارائه راه حل های پیشنهادی و انتخاب راه حل

با بکارگیری برخی راهکارهای ساده کلاس درس را برای کودک کم شنوا قابل استفاده کنیم:

به کودکان بگویند یکی یکی صحبت کنند و پیش از صحبت کردن دستشان را بالا ببرند تا کودک کم شنوا متوجه شود چه کسی صحبت می کند.

توصیف وضع مطلوب

با توجه به راه حل های موجود و در پی صحبتی که با خانواده زیبا گرفته شد تصمیم بر آن شد که زیبا به پزشک شنوایی مراجعه کند و تحت درمان قرار بگیرد و او باید در کلاس درس صندلی ای که در ردیف اول است انتخاب کند تا صدای معلم را به آسانی بشنود.

شواهد ۲

پس از گذشت چند هفته دوباره داده های قبل را مورد بررسی قرار دادیم و با توجه به مشاهداتی که در کالس و خارج از کلاس صورت گرفت و از هم کلاسی های زیبا نیز پرسشی در مورد پیشرفت زیبا قرار دادیم متوجه شدیم که نمرات دانش آموز رو به پیشرفت است و دیگر مثل گذشته منزوی نیست در جواب دادن به سوالات پیش قدم شده است و مشکل روحی او به دلیل فعالیت گروهی کردن با دوستانش خیلی بهتر از گذشته شده است و این تغییرات مثبت نشان دهنده پیشرفت تحصیلی دانش آموز نا شنوایی شده است.

نتیجه گیری

آسیب شنوایی مهارت های تحصیلی دانش آموزان موزان کم شنوا را متأثر می سازد. تأثیر منفی نقص شنوایی در حوزه های تحصیلی نظیر خواندن و نوشتن که با مهارت های زبانی وابستگی نزدیکی دارند به مراتب بیشتر از مهارت ریاضیات نمود می یابد. اگرچه آسیب شنوایی مانع جدی در برابر اکتساب زبان تلقی می شود و بر پیکره ی پیشرفت تحصیلی کم شنوا لطمه وارد می آورد، ولی می توان به میزان قابل ملاحظه ای بر این مانع غلبه کرد. کودکانی که با کاهش شنوایی متولد می شوند در صورتی که مداخله ی زودهنگام صورت پذیرد و از خدمات گفتاردرمانی و تربیت شنوایی بهره مند شوند توانایی فراگیری مهارت های زبانی را از طریق وسایل کمک شنوایی خواهند داشت. در سیاست گذاری های آموزش ویژه، برای بالا بردن سطح مهارت های زبانی ضروری است به جذب زودهنگام کودکان کم شنوا برای بهره گیری از خدمات توانبخشی و آموزشی توجه بیشتری مبذول شود و روش های متنوع تدریسی اتخاذ گردد تا مسئله ی یادگیری دانش آموز کم شنوا به نحو مطلوب به سمت غنی شدن دانش زبانی وی سوق یابد.

موازین اخلاقی

در این مطالعه اصول اخلاق در پژوهش شامل اخذ رضایت آگاهانه از شرکت کنندگان و حفظ اطلاعات محرمانه آنها رعایت گردیده است.

تشکر و قدردانی

پژوهشگران مراتب قدردانی و تشکر خود را از کلیه شرکت کنندگان این پژوهش که با استقبال و بردباری، در روند استخراج نتایج همکاری نمودند، اعلام می دارند.

تعارض منافع

نویسندگان این مطالعه هیچ گونه تعارض منافی در انجام و نگارش آن ندارند.

فهرست منابع

- Asadi R, Nasayan A. Speech signs, how to increase the reading and writing ability of hearing impaired children, hearing child seminar of University of Welfare and Rehabilitation Sciences. 2013. [Persian]
- Kaku Joibari A A, Sharifi A. The impact of hearing on academic achievement, Shahid Beheshti University. 2013. [Persian]
- Lorg S. Effectiveness of Social Problem Solving Training for Deaf and Hard of Hearing Teenagers, Allameh Tabatabai University. 2017. [Persian]
- Minaei A. Factors affecting the educational progress of consolidated hearing impaired students, Exceptional Research Institute Publications. 2002. [Persian]
- Molly G. the book for the hearing impaired child of the University of Welfare and Rehabilitation Sciences. 2013. [Persian]
- Mosoli F. The hearing-impaired child and the family, Danje Publications, first edition. 2011. [Persian]
- Pakzad M. Communication methods of deaf people, seminar on effective methods for deaf children and adults. 1997. [Persian]
- Qajri M. Visual matching of educational items in first grade elementary school children with hearing loss, University of Science and Culture. 2014. [Persian]